

Nacionalizmas krikščioniškosios doktrinos šviesoje

Pranas Kuraitis

Visuose pasaulio kraštuose šiais laikais labiausiai aktuali ir svarstoma tema — tai daug kam vairiais atžvilgiais grįsusi šimtaform krizė. Krizė reiškiasi daugiau ar mažiau visose žmogaus gyvenimo srityse ir net neretai kalbama ne tik apie toki ar kitoki žmogaus gyvenimo, dalykų krizę, bet ir apie paties žmogaus krizę. Mat, daug kas ima su apatija, su abejingumu žiūrėti vis gyvenimui, nes daug kas ima nesusivokti, kokia esamose nelemtose sąlygose gali būti žmogui gyvenimo prasmė, kam žmogui dirbti, vargti, kovoti, laukti pagerėjimo, kai žmogus nemato ir neturi aiškių idėjų gairių ir duoda išgalios suprasti ir vertinti gyvenimo reiškinius tikrai idėjų perspektyvą. Taip, krizė daug kur bauginančiai yra signalas ne tik ekonominiame srityje, ne tik socialiniame ir politiniame, bet net ir doros ir religijos reikaluose.

Ir vienoje kurioje gyvenimo srityje ilgiau esanti krizė negali neatsiliepti žmogaus doriniame ir religiniame gyvenime ir reikalauja daugiau negu normaliais laikais dorinio judrumo ir religinio susiorientavimo. Savaime tad suprantama, kad tik dorinis bei religinis rėšies pastangomis gali būti sukmingai kovojama prieš krizę, tiesiog gyvenimo dorinius ir religinius dalykus.

Jau nuo seno mūsų inteligentijos tarpe yra nemaža religinės krizės paliestų žmonių. Pokariniais laikais, kai inteligentija daugiau gali santykiuoti su miesteliu ir kaimo gyventojais, tai religinės krizės reiškiniai, nežįrintaus katalikiško veikimo pastangos ir darbas, vis gausiau ir giliau apima kaskart didesnes Lietuvos mases.

Religinė krizė gyvenime ir religinio susipratimo ir religinio gyvenimo srityje. Ir vienu ir kitu atžvilgiu ta religinė krizė turi susirpinti visi susipratusieji Lietuvos katalikai, bet visų pirma, žinoma, tie, kurie iš pašaukimo privalo būti religini reikalų sargyboje ir kurie pirmieji turi sielotis tų reikalų pažanga.

Religinio susipratimo krizė pirmiausia reiškiasi nesiorientavimu tuose klausimuose, be kurių išsiaiškinti ne manoma ir privačiame ir viešajame gyvenime tinkamai, kaip pridera katalikui, atlikti savo priedermes. Religinio susipratimo krizė reiškiasi antai, kai žmonės, kad ir apie joki savo gyvenimo religinį pavartimą negalvodami, betgi dedasi prie tokių jud-

jim . sijungia tokias sroves, kur s moningai ar nes moningai prasilenkiama daugiau ar mažiau su krikšioniškosios doktrinos nurodymais ir reikalavimais.

Ypa daug kam nelengva susiorientuoti krikšioniškosios doktrinos nuostatuose, lie ian iuose socialin , tautin ir valstybin gyvenim . Encikli- k Rerum novarum ir Quadregesimo anno mintys per mažai dar yra pasiekusios ne tik masi , bet ir inteligent socialin s mon . Garsiosios Le- ono XIII, Pijaus X, Benedikto XV, Pijaus XI enciklikos apie tautin , tarp- tautin ir valstybin gyvenim daugelyje krašt žinomos, ir tai paprastai su spragomis, tik visai negausingam susipratusi katalik elitui. Socialin , tautin ir valstybin gyvenim lie ian ius krikšioniškosios doktrinos nu- status betgi labai svarbu šiais laikais, kiek galima, pla iau paskleisti visuo- men se, nes d l nesiorientavimo šituose nuostatuose šiais laikais daug kam gresia religinio indiferentizmo, religin s s mon s pakrikimo, nuo religijos atšalimo ir atsitolinimo pavojai. O iš ia didel žala ir tiems t pavoj ištiktiesiems, ir Bažny iai, ir tautai bei valstybei.

Iš t krikšioniškos doktrinos nuostat ia tenka paliesti tuos, kurie iš religin s bei dorin s pus s nušvie ia tautin bei nacionalin gyvenim , — tenka kalb ti apie nacionalizm krikšioniškosios doktrinos šviesoje.

Šita tema apima labai svarbi ir aktuali klausim kompleks . Juk nemaža yra daroma priekaišt katalikams ir katalik Bažny iai, tariamai iš tautos reikal ir iš besiman ios visus tautos reikalus atstovauti valstyb s rei- kal poži rio. Prikišama antai katalikybei šaldan io nuo tautos reikal in- ternacionalizmo ir tautinio indiferentizmo skiepijimo tendencijos. Priki- šama jai tautos reikal nustelbimas vyraujan iais antgamtiniais poži riais, tautin s individualyb s nebranginimas, lygiai besistengiant elgtis su viso- mis tautomis. Prikišama tautin s valstyb s nepakankamas vertinimas, tautin s vienyb s skaldymas, kuriant ir palaikant katalikiškas kult rines organizacijas, tautie i dirigavimas iš svetimame krašte esan io centro taip svarbiuose religiniuose dalykuose. Neretai keliama mintis, kad Bažny ia, kaip apr pinanti tik dalinius tautos reikalus, privalanti reikšti paklusnu- m visais tautos reikalais besir pinan iai valstybei, kad tik pagaliau valsty- b s diriguojama tautin bažny ia galinti tikti integralinio tautiškumo inte- resams, kad tik specifiška tautiška religija esanti tautai savas dalykas.

Šitie ir panaš s priekaištai, kaip pamatysime, dalimi yra atsirad d l nesusipažinimo su atitinkamais Bažny ios mokslo nurodymais, dalimi d l klaiding paži r tautos bei valstyb s prigimt , reikalus ir uždavinius.

ia betgi ne tiek bus svarbu tuos priekaištus atremti, kiek t priekaišt- t proga pozityviai giliau išaiškinti tautini bei nacionalini reikal san- tyk su Bažny ia, b tent, tuos reikalus giliau panagrinti krikšioniškosios doktrinos šviesoje.

Šitoki reikal , šitoki klausim , kurie taip daug k jaudina ir kurie

taip labai turi r p ti tikram Bažny ios ir savo tautos myl tojui, negalima traktuoti nei išimtinai apologetiniu, defensyviu metodu, nei antitetiniu, ofensyviu, puolimo b du, bet vis pirma — k rybiniu, ireniniu, sinteti- niu, sine ira et studio.

Suprantant tikrai Bažny ios reikalus, yra visai aišku, kad Bažny iai negali ner p ti kuo didžiausia tautos gerov , negali jai ner p ti, kad visi tautie iai gerai suprast tautos reikalus, kad su didžiausiu atsid jimu ir pasiaukojimu jie dirbt savo t vyn s, savo tautos labui. Tikrai suprasta t vyn s meil negali, žinoma, neapimti ir pirmaeil s svarbos tautai religini bei dorini r pes i ir reikal ; mat, visa, kas vyksta gera tautoje ir t vy- n je, pagal Dievo esybi prigim iai nustatytus tikslus, tai visa Bažny ia laimina ir stengiasi tokiems vyksmams suteikti antgamtinio kilnumo cha- rakter .

Taip pat, suprantant tikrai tautos bei valstyb s reikalus, yra aišku, kad valstybei labai svarbu, kad tautos bei valstyb s gyvenime reikšt si kuo didžiausia religinio susipratimo ir uolaus religinio gyvenimo taka. Mat, tada t vyn s meil nepalyginamai bus patobulinta ir sustiprinta, bus apsau- gota nuo iškrypim , pla iau reikiamai apims ir pa ius svarbiuosius religi- nius bei dorinius tautos reikalus, bus daugiau tada tautoje sutarimo, taikos dvasios, daugiau pasiaukojimo, savitarpio pagalbos, uolumo, energingo pa- žanga susir pinimo tautos viduje ir teisingo bei taikingo sugyvenimo su kitomis tautomis.

Kaip ne kart Leono XIII ir Pijaus XI yra pareikšta, juo kas bus ge- resnis katalikas, juo kam labiau r p s tikrai pažinti religijos reikalus, tuo tas drauge bus ir geresnis patriotas. Taip pat kas krikš ioniškojo mokslo akimi ži r s tautos reikalus, tas supras, kaip neapsakomai daug patarnau- jama tautai, kai jos tautie i tarpe sustiprinama religinis susipratimas ir tikras uolus religinis gyvenimas.

Visoks tad nevyk s, klaidingais pagrindais paremtas tautinis bei na- cionalinis ir valstybinis nusistatymas ir veikimas, juo labiau, kai jis sueina kolizij su krikš ionyb s mokslu, yra iš tikr j žalingas pa iai tautai ir valstybei.

Kalbant apie nacionalizm krikš ioniškosios doktrinos šviesoje, tenka pirmiausia išsiaiškinti, kas yra nacionalizmas, kas yra tauta, kokie yra tau- tiniai ir nacionaliniai reikalai. Paskui tenka ia pasvarstyti, kaip krikš io- niškosios doktrinos šviesoje reikia ži r ti t vyn s, tautos, tautin s valsty- b s vertinim . Pagaliau reikia siži r ti, kokie ia dažniau pasitaiko svar- besni nesusipratimai tarp t , kurie sakosi ypa iai es susir pin tautos bei valstyb s reikalais ir tarp t , kurie yra gyvai susir pin religijos reikalais; kokie žymesni tie nesusipratimai šiandien reiškiasi vairi krašt gyvenime.

I.

1.

Nacionalizmo terminas, kaip liudija 1922 m. Maurice Vaussardo¹ vi-
same pasaulyje tarp teolog , filosof , sociolog , jurist , rašytoj daryta
anketa, toli gražu nevienokia prasme yra vartojamas. Vieni nacionalizm
ži ri, kaip ypating tautos meil s, tautos savybi išlaikymo ir kultivavi-
mo akcentavim , tautin s valstyb s galia ir didybe didel susir pinim . Kiti
artimai jungia nacionalizmo s vokos turin su taut teise savit valstyb .
V l kiti t termin vartoja prasme perd jimo, vienašališkumo, ekskliuzyviš-
kumo. nevaržomo tautos ir tautin s valstyb s egoizmo, einan io kolizij
su kit veiksnii kompetencijomis tautos ir valstyb s vidaus gyvenime ir
kit taut reikalais ir nat raliais siekimais. Taigi vieni t žod vartoja
teigiama prasme, panašiai kaip patriotizm , kiti gi neigiama prasme, kaip
ekskliuzyvistin tautiškum ir tautiškum besii mant išimtinai atstovauti
tautinio valstybiškumo absoliutinim .

Ši ia man ner pi imtis galutinai spr sti terminologijos klausim , ku-
ria b tent prasme, logiškumo ži rint, teigiama ar neigiama t termin
reik t vartoti. Termin vartojimas sigali ne kart ne vien veikiant logi-
niams motyvams, ypa iai kai lie iama tokios s vokos, kurios vartojamos
ne vien mokslo reikalui, bet kurios labai jaudina ir pla i sias mases. Krikš-
ioniškiosios doktrinos poži riu ži rint, n ra jokio reikalo burn daugiau
aušinti ar plunksn spausti, stengiantis gyvendinti išimtin to termino var-
tojim viena ar kita prasme. Svarbiau ia tik priminti mokslinink nesu-
tarim to termino prasm s supratime ir neb tinai stengtis jo. sakysime,
pejoratyvin prasm visiems užmesti. Norint pažym ti neigiamo naciona-
lizmo sakm charakterizavim tiksliau bus prie to žodžio prid ti atitin-
kam b dvard , sakysime, tiksliau bus kalb ti apie egoistin nacionalizm
arba apie vienašališk nacionalizm arba apie ekskliuzyvistin nacionalizm
arba pagaliau apie estetin ir totalistin nacionalizm , ži rint kur to
neigiamumo niuans ia norime ypa iai paakcentuoti.

2.

Pagrindinesn s už nacionalizmo ir nacionalumo s vokas yra tautos ir
nacijos s vokos. Nacija paprastai vadinama kult ringa tauta, kuri yra
suk rusi savo valstyb arba kuri d l savo kult rinio subrendimo turi teis
savo valstyb steigti, nors tam steigimui nelemtos s lygos tuo tarpu ir ne-
leist virsti realiu faktu. Taigi vis šit s vok pagrinde yra tautos s vo-
ka. Kai kalbama apie nacionalius, tautin s valstyb s reikalus ir interesus,
tai padaliau kalbama apie tautos reikalus ir interesus. Taigi, norint lemtai
suprasti, kaip ži r ti nacionalizm krikš ioniškiosios doktrinos šviesoje,
reikia siži r ti, kaip tos doktrinos šviesoje reikia vertinti taut , jos egzis-

¹ M. Vaussard. Enquête sur le nationalisme. Paris (Spes).

tavim , jos savybes, jos individualias ypatybes, jos siekimus savo individualybei kultivuoti, jos pastangas turėti galingą, kultūringą, laimingą, garbingą savo valstybę .

Nors tautos s voka taip vairiai, tėtiškai ir antitėtiškai nesuprantama, kaip nacionalizmas, tai betgi ir j norint ar iau aptarti, yra nemaža neaiškum . vairiai atsiradusioms tautoms, sunku rasti toks apibr žimas, kuris visoms joms lygiai tikt . Bet tai nekludo daugiau ar mažiau lemtai susivokti, kai klausimas eina apie konkrečias tautas, kas, b tent, sudaro j tautiškumo s vokos svarbesnius elementus. Paprastai tinka nurodyti svarbi tautiško bendrumo atsiradimo priežast — bendr kilm arba ras ; iš ia anatomin s ir fiziologin s tautos ypatyb s, nuo kuri daug priklauso tautos justinio gyvenimo pasireiškimai, tautos temperamentas ir netiesioginiu b du ir tautos charakteris. Bet tautos temperamentas daug priklauso ir nuo gyvenamo krašto geografin s pad ties, nuo klimato, nuo artimesn s ir tolimesn s gamtin s aplinkumos ypatybi , nuo gyvenimo s lyg . Tautos charakteris daug priklauso nuo bendros istorijos, nuo ekonominio, socialinio ir politinio gyvenimo s lyg . Be galo didel reikšm turi tautai jos išpaž stama religija.

Bendros kilm s keliu, bent manomoje jos daugumoje atsiradusi tauta šiandien kai kuri pabr žtinai vadinama gryno kraujo, vienokio kraujo tauta. Tas kraujo giminingumas, tas kraujo grynumas laikomas tautos išsilaikymo, tautos sveikatingumo ryškiausiu pažymiu.

Kitas svarbus tautinio bendrumo vertinamiausias pažymys — bendra kalba ir ja besiremianti bendra tautos literat ra.

Bet yra daug taut , ir tai labai žymi , kurios atsirado istorijos eigoje, susimaišius vairioms ras ms ir tautoms taip, kad sunku b t šiandien pasakyti, kurios ras s, kurios kilm s žmon s toje tautoje daugiau savo žym - mis reiškiasi.

Yra krašt , kur vairi , kilmi , vairi kalb , vairi religij žmones taip tampriai sujung bendras istorinis likimas, bendros pergyventos kovos laikai, bendri džiaugsmi ir vargai, kad dabar jie jau iasi kaip ir vienos tautos vaikai.

Yra taut , kurios turi labai gyv tautinio bendrumo s mon ir jausm , o nekalba viena kalba, nors yra bendros kilm s, kaip antai žydai, airiai.

Tautin s ypatyb s vienos daugiau išreiškia k no tautinius individualumus, kitos individualines sielos ypatybes, o tre ios papro ius ir kitus bendrus visuomeninius pažymius. Tauta ir netur dama savo valstyb s gali pareikšti ir išor n nemenk bendr kult rin gyvenim . Tokia tauta vertinama kaip nacija ir ji, esant reikalingoms s lygoms, turi teis eiti kad ir per kov su priešais prie savo nepriklausomos valstyb s sudarymo.

Žinoma, ne visados tautos, kad ir iš esm s galin ios sugeb ti savo nepriklausom valstyb tur ti ir normaliai j tvarkyti, turi progos, turi saly-

g faktiškai t savo sugebjim realizuoti kad ir savo tautos daliai; labai dažnai n ra joms galimumo visus tautie ius tur ti savo nepriklausomoje valstyb je. Paprastai visose valstyb se yra ir kit taut daleli arba vadinam tautini mažum . Jos priklauso valstybei, kurios daugum sudaro kita tauta, ir šiandien niekas rimtai nemano, kad visur b t galima sudaryti valstybes, turin ias savo ribose visus savo tautie ius ir tik juos teturinias, taigi esan ias be joki tautini mažum , be joki kitos tautos pilie i .

Šit fakt labai svarbu tur ti galvoje, kad gal tume lengviau suprasti, jog tauta turi prigimt teis reikštis kult riniame veikime, jog t prigimtin teis valstyb , valstyb s valdžia privalo gerbti, bet neturi moralin s teis s jos naikinti, slopinti, jos sveiko veikime reiškimosi trukdyti. Šita teis kai kuriose po didžiojo karo sudarytose tarptautin se sutartyse yra net sakmiai fiksuota ir garantuota.

3.

Paties visatos K r jo jau taip yra nustatyta, kad žmonija susideda iš vairi savo individualiosiomis ypatyb mis asmen ir iš turin i skirtingas savybes taut . Kaip tos pa ios šeimos vaikai, nors ir panaš s, daugiau ar mažiau skiriasi savo išvaizda, savo pu, temperamentu, savo palinkimais, taip ir didžiojoje žmonijos šeimoje reiškiiasi tautini tip vairumas, skirtingumais išmarginti grupiniai panašumai.

Atskir žmoni temperamento skirtingumai susideda ir iš biologini j g ir veikiant savotiškai vairiose vietose gamtos ir gyvenimo aplinkai; atskir žmoni charakteris priklauso ir nuo temperamento ir nuo laisvo jo ir viso gyvenimo tvarkymo proto nurodymais, religiniais bei doriniais požiriais; prie charakterio susidarymo prisideda ne tik paties asmens laisvas sav s tvarkymas, sav s aukl jimas, bet ir kit šiokiu ar kitokiu b du ir laisvai ir nes moningai daroma taka.

Panašiai ir taut temperamento bei charakterio savyb s priklauso ir nuo išorini ir nuo išvidini faktori . Fiziologiniai d sniai, gyvenamoji vieta, klimatas, valgis, išorinio darbo r šys ir b dai veikia, jei taip pasakysiu, tautos k n . Religija ir dora, šeimyniniai, grupiniai ir visuomeniniai santykiai, istoriniai pergyvenimai, žygiai, pavyzdžiai, taik s ir priešiški retesni ar dažnesni susid rimai ir reikalai su kitomis tautomis vairiai prisideda prie tautos dvasios formavimo. Taigi skirtingos taut ypatyb s susidarydamos priklauso ir nuo palanki ir nuo nepalanki s lyg , nuo teigiamos ir nuo neigiamos r šies tak , ir nuo laisvai bent dalimi paveikt ir nuo nes moningai vykstan i vyksm .

Atskir taut su vairiomis ypatyb mis atsiradimas praturtina žmonijos gyvenim naujais reiškiniais, yra ne kart s lyga dideliems istoriniams veiksams, vairiems dramatiškiems istoriniams vyksmams. Taut vairumas daug prisideda prie kult ros pažangos, kuri visuomet daug priklaus-

so nuo vairi versl pasirinkimo, pagal vairi palinkim ir sugeb jim , loku b du nuo darbo pasidalijimo ir nuo pasinaudojimo vieni kit skirting darb padariniais.

4.

Atskir taut atsiradimas turi taip pat didel s reikšm s ir kiekvienos atskiros tautos vidaus gyvenimui. Kiekviena tauta paprastai turi savo labai teigiam verting savybi , kurios savaime ver ia žmogaus siel jas myl ti, branginti, jas saugoti, jas pl toti, jomis teisingai didžiutis.

Bet kaip savo t vus, savo šeim , savo gimines normalus žmogus nat raliai myli, brangina, džiaugiasi j džiaugsmiais, dalyvauja j li desyje, panašiai ir normaliai išaukl tas tautos narys savaime reiškiasi t vyn s meil s jausmais, pastangomis ir darbais. Kaip t v namai savo širdinga šeimynine šiluma, savo saugojan ia ir padedan ia globa, savo jaukumo pozija pareigoja kiekvien normal žmog neišdildomam d kingumui, taip pat ir gyvenimas tautoje, kuri yra ne kas kita, kaip išpl stos laike ir erdv je t v nam bei šeimos židinio ribos, su kuriuo t kstan iais naudingu tak yra glaudžiai susij s m s likimas. Tai visa savaime m s sieloje ugdo t vyn s meil ir savaime sužadina mumyse ypa iai branginamos priederm s t vynei supratim .

Ir garsieji krikš ioni moralistai, kaip antai Tomas Akviniėtis, pripaž sta, kad iš priklausymo prie tos pa ios tautos nat raliai atsiranda ypatinga dorin priederm , ypatinga meil s ir d kingumo t vynei pareiga, pietas erg patriam².

5.

Yra pagrindo kalb ti ne tik apie iš prigimties einan ias m s priedermes t vams ir t vynei, bet ir apie j teises m s ir kit taut atžvilgiu.

Leonas XIII enciklikoje Rerum Novarum kalba apie šeimos iš prigimties turimas teises ir priedermes, kurios yra pagrindinesn s ir senesn s už j fiksavim pozityviuose valstybi statymuose. Panašiai ir tautos darb prieš sukurdamos valstyb ir prieš sivedamos valstybin teisin santvark , reiškiasi, kaip moraliniai asmens, su savo teis mis ir priederm mis. Jau laukin s tautos jau iasi turin ios savo teises, skirtingas nuo atskir , individ (pav., kruvinojo gimin s keršto teis). Senojo statymo istorija mums liudija apie žyd tautos prigimtini teisi s mon Egipte Moz s gimimo laikotarpyje. Jie atskirus žydus lie ian i neteisyb jaut , kaip tautos visumos teisi žeidim . Mes žinome apie netekusi savo valstyb s airi skaudžiai jau iam tautini teisi maltretavim šimtme iais iš angl valdžios pus s. Mes žinome apie balkan taut kovas už savo teises senojoje di-

² Ž. II c. 101, a. 1 ir a. 3.

džiojoje turk imperijoje. Mes žinome apie išdalyt tarp trijų valstybi šimtametines, kartais labai kruvinas lenk kovas už savo tautos teises.

Bet n ra reikalo mums ia gilintis kit taut pavyzdžius. M s pa i tautos istorija pakankamai liudija, jog mes esame sitikin , kad ne vals tyb taut sukuria ir ne valstyb pirmoje eil je nustato tautai teises ir priedermes. Ne valstyb s valdžia juk mums sak prieš did j kar varyti tautin jud jim , nenusig stant nei valstybi organ statymais ir ne sta tymais paremt draudim , nebijant nei pakenkimo savo karjerai, nei pi nigini pabaud , nei belangi , nei tikr sunki j darb kal jim , nei iš tr mim nejaukiuose Europos Rusijos ir žiauraus Sibiro plotuose. Ir dabar mums pirštu prikišamai aišku, kad m s tautos teises ir priedermes negali mums visur užbr žti taip neapsakomai branginamos m s dabartin s nepri klausomos valstyb s šiaip ar kitaip leidžiami statymai. Mes juk kovojame ir turime neišdildom priedermi kovoti už Vilniaus krašte tautiška i vargstan i m s broli prigimtas tautines teises. Mums turi visada gyvai r p ti tau tin s, tautin s kul ros teis s m s taip gausing tautie i išeivi Šiaur s ir Piet Amerikoje ir kituose pasaulio kraštuose, vairi valstybi valdo muose. Ne vien tad tik sausas skirting dalyk atskyrimo objektyvus logi kos reikalavimas mus ver ia neidentifikuoti tautos ir valstyb s priedermi ir teisi , bet ir s moninga m s t vyn s meil , tautos reikal tikras bran ginimas, jais gyvas susir pinimas, už tautos prigimtines teises nenuilsta mas visais dorais b dais kovojimas.

6.

Tai, kas iki šiol pasakyta, visai nereiškia, kad mes netur tume vertinti nepriklausomos valstyb s, kaip neapsakomai brangintinos tautai geryb s. Juk nepriklausomos valstyb s negi gali branginim reikšti, kai jai priski riam a ne jai priklausan ios savyb s. Valstyb savo tikslu, savo uždavi niais, savo teis mis ir priederm mis duoda pakankamai pagrindo j neap sakomai vertinti, neapsakomai branginti, jos išlaikymui, jos klest jimui, jos garbei visomis išgal mis reikale pasiaukoti. Juk visos tautos, tur damos nepriklausom valstyb , j didžiai brangina, visais b dais r pinasi jos iš laikymu, jos garbe, jos didybe. Tos gi tautos, kurios visai neturi nepri klausomos valstyb s, arba ne tose ribose, kuriose tur t tur ti, deda visas pastangas, nesigaili r pes i ir auk , kad gal t savo valstybin ideal pagal išgales realizuoti. Iš tikro tauta be savo valstyb s n ra normalioje pad tyje. Tautai ia stinga vieno paj g ir autoritet turin io centro, ku ris s kmingai r pint si tautos teisi pasireiškim žadinti, remti, ginti. Kai tauta turi savo valstyb , tai joje gali nekliudomai pilniau pasireikšti bendro jo tautos labo siekianti valia, kuri tinkamais tautai statymais tvarko tau tos vidaus gyvenim ir nustato normalius santykius su kaimynin mis ir kitomis tautomis. Visai kas kita tautie i sudarytas valstybinis aparatas

ir j valdomas, ir v l kas kita, kai svetima tauta krašt valdo. statymai, nors ne visur atstoja tautos papro ius ir tautos r pes ius bei siekimus, bet labai aiškiai nubr žia bent kai kurias bendras tautos valios linijas ir gyvai reprezentuoja savo srityje tautos valios saistant autoritet .

Tautin valstyb geriau gali patarnauti pilie iams savo pagalba vai-riuose kult ros reikaluose, negu svetimas, tautas valdanti valstyb s valdžia.

Tautos pažangos reikalai, tautos aspiracijos normaliai r pi tautinei valstybei, jos valdžiai, jos visam valdomajam aparatui, ir, žinoma, kitokio pasisekimo ir tie reikalai ir tos aspiracijos gali susilaukti savoje valstyb je, negu svetim taut valdan ioje valstyb je. Taiği tauta savo valstyb je turi nepaprastai svarbi ir reikaling galing savo normaliam gyvenimui atram , savo teisi bei reikal saugotoj bei r m j , savo svarbi reikal da-lies tvarkytoj , savo autoriteting atstov b tinuosiuose santykiuose su ki-tomis tautomis.

7.

Bet negalima užmiršti, kad tarp tautos ir savo valstyb s yra glaudus tarpusavio santykiavimas. Tame santykiavime neleistina yra pamiršti apie tak tautos gyvenimo savitos valstyb s gyvenimui.

Visose kult ros srityse galingai savo pastangomis ir darbais besireiš-kianti tautos laisva iniciatyva, iš tautos sielos gelmi besiveržianti, ne iš viršaus tik žiebiamą t vyn s meil , tautos savybi savaimingas brangini-mas, tautos gerov s, laim s, garb s iš tautin s s mon s gelmi ein s sie-kimas — tai tvir iausias pagrindas ir savo valstyb s galiai, gerovei ir gar-bingiems jos gyvenimo pasireiškimams. Kai tautoje galingai reiškiasi ne-padiktuotos iniciatyvos keliu sumanymai ir darbai, kai valstyb nesikiša ne savo srit tautos gyvenime, kai ji moka nevalstybines teises ir institu-cijas geriau gerbti, negu svetima valstyb , tai tada aiškiai yra laimingas normalus santykiavimas tarp savos valstyb s ir tautos, išein s bendrai ir tautos ir valstyb s gerovei, didybei, laimei ir garbei. Tada išsipildo palai-mingumas tautai, kai ji turi savo valstyb , apie kur kalba Tomas Akvi-nietis savo komentaruose Aristotelio politik ³.

Deja, nevisada t ra normalus santykiavimas tarp valstyb s ir tautos, tarp valstyb s valdžios reiškiam nusistatym bei pastang ir tikr tautos reikal . Šio amžiaus pradžioje, antai, Kanadoje gyvenantieji pranc zai la-bai sielojosi d l tiraniško kišimosi pranc z tautos religinius reikalus Pranc zijoje. Rusai emigrantai teisingai dejavo ir dejuoja d l valstyb s valdžios nepripažinimo ir mindžiojimo prigimt asmens, šeimos, religijos, nuosavyb s, kult rinio darbo laisv s teisi totalitariškai bolševik valdo-

³ Comm. in Aristot. Polit. I, 3, lect. 2.

moj Soviet Rusijoje. D l nacionalsocialistiško etatizmo sigal jimo Tre-
iajame vokie i reiche skundžiasi, kur tik laisv žod gali tarti, vokie i
tautos žmon s.

II.

Dabar eisime prie klausimo, kaip krikšioniškosios doktrinos šviesoje
reikia ži r ti t vyn s, tautos, tautin s valstyb s vertinim .

1.

Tikra krikšioniškoji doktrina, kaip j skelbia Kristaus steigtoji Ka-
talik Bažny ia, visada laikosi dvasios to d snio, kur aiškiai ir sakmiai
suformulavo didysis Bažny ios mokytojas Tomas Akviniėtis: Gratia non
destruit naturam, sed supponit et perficit naturom⁴. Katalik Bažny ia
moko, kad antgamtin malon negriauja prigimtosios dorin s tvarkos lini-
j , bet t tvark suponuoja, j kilnina, j tobulina. Ant prigimties pagrind-
do statoma antgamtin s malon s karalyst . Antgamtin malon gydo pri-
gimtin je srityje atsiradusias doros ligos (gratia medicinalis); antgamtin
malon atitaiso, atitiesia, kas buvo nupuol (gratia elevans); antgamtin
malon pašven ia nuod mi , sužeist prigimt (gratia sanctificans); ant-
gamtin malon apšvie ia klaidžiojant prot (gratia illustrationis) ir stip-
rina nusilpusi vali (gratia inspirationis).

Kadangi, kaip mat me, t vyn s meil , tautos reikalais susir pinimas,
tautin s valstyb s branginimas yra iš prigimties labai geras dalykas, tod l
savaime suprantama, kad Bažny ia gali ia tikin iuosius tik skatinti augti
ir tobul ti toje t vyn s meil je, tame t vyn s reikalais susir pinime, tame
savo valstyb s branginime.

Krikšionyb t vyn s, tautos, valstyb s meil iškelia antgamtin s sri-
ties kilnum . Tuos, kurie savo visas j gas, savo gyvyb aukoja už teisin-
gus, kilnius, šventus savo tautos, savo valstyb s reikalus, Bažny ios atsto-
vai paraleliai vertina su tais, kurie miršta kovodami ir kent dami d l šven-
t tik jimo ir Bažny ios teisi , d l švento tik jimo išpažinimo ir prakti-
kavimo.

2.

Krikšionyb lie ia t vyn s, tautos reikalus ne tik pakeldama žmoni
sielose j vert antgamtin plotm , bet ir teikdama nurodym religij
bei dor ar iau lie ian iais t vyn s, tautos bei valstyb s pagrindiniais klau-
simais. Mat, katalik Bažny ios mokslu, antgamtinio tik jimo šviesa yra

⁴ Ž. Summa theol. I q. 1. a. 8 ad 2, — q. 2 a. 2 ad X; — III q. 9 a. 2. c, ir ad

reikalinga ir tikriau, lengviau, prieinamiau susiorientuoti ir svarbiuose prigmintosios pasaul ži ros ir prigmintosios dorin s tvarkos klausimuose. Užtenka siži r ti paskutini keli popieži pasauliui skelbiamas enciklikas vairiais svarbiais taut , visuomeni , valstybi gyvenimo pagrindus lieian iais klausimais, kad suprastume, kaip labai Bažny iai r pi tikin i j t vyn s, tautos bei valstyb s reikalais tikras susiorientavimas, tikrai uolus, pasiaukoj s susisielojimas ir energingas darbas.

Krikš ionyb yra priešinga taut tarpusavio neapykantai, neprietelinguumui, silpnesni j skriaudimui, bet tai, aišku, ne tik negali tikin iuosiuose mažinti savo t vyn s, savo tautos ir valstyb s branginimo, bet, priešingai, t meil ir branginim tik apsaugoja, apvalo nuo kenksming pagaliau kiekvieno t vynei, tautai, valstybei nedoro egoizmo, ekskliuzyvizmo, išnaudojimo palinkim ir pro i .

Krikš ionyb yra universali: ji yra skirta visiems laikams ir visoms tautoms. Bet jos universalumas nereiškia, kad ji turi naikinti nat rali sias, brangintinas taut individualines ypatybes.

3.

Kaip teigiamai vertinama krikš ionyb s mokslo t vyn s, tautos, valstyb s reikalai, galima sitikinti iš sakmi apie tai išsireiškim . Apreiškimo šal-tiniuose, Šv. Rašte ir tradiciniuose Bažny ios mokslo atstov raštuose, ir iš oficiali Bažny ios atstov pareiškim ir nurodym .

Teologams yra gerai žinomi Senojo statymo pranaš raštuose galingai, sujaudintai pareikšti gil s patriotiniai jausmai, savos t vyn s, savos tautos reikalais susir pinimas.

M s Dieviškas Atpirk jas vairiais atvejais yra pareišk s, kad Jam vis pirma r pi savo tautie i laim , ir Evangelija mini Jo pro verksmus pareikšt skaud nusiskundim , kad tautie iai nesinaudoja jiems pirmu iau-sia skirtomis išganymui priemon mis. Taut apaštalas šv. Povilas atvej atvejais reiškia savo laiškuose gil prie savo t vyn s, prie savo tautos prisirišim . Jei Dievas leist , jis sakosi net sutikt eiti praž t , kad tik jo tautie iai b t išgelb ti.

Kalb stebuklas per Sekmines, kai vairiomis kalbomis kalbantieji klausytojai gird jo kiekvienas sava kalba skelbiant šv. Evangelij , tai yra pranašiškas nurodymas tai, koks yra iš esm s pagrindinis Bažny ios nusistatymas vairi taut ir vairi kalb atžvilgiu. Ketvirtos Laterano santarybos (1215 m.) devintasis kanonas, reikalaudamas, kad Dievo žodžio skelb-jai atsižvelgt kalb ir papro i vairum , išreiškia tradicin Katalik Bažny ios pagrindin nusistatym . sigal jimas Vakar Bažny ios dalyje lotyn kalbos literat roje ir rymiško rito remiasi istorin mis ir praktin mis priežastimis. Pijus XI tradicin s Bažny ios dvasios prisilaikydamas reikalauja, kad visur misij kraštuose b t gerbiamos brangintinos taut ypa-

tyb s, kad tik jimas, kiek ir kur tik galima b t skelbiamas gimt ja kalba ir t taut s n dvasiški .

Šv. Augustinas, reikšdamas Bažny ios tradicines paži ras daug kart savo autoritetinguose raštuose pareiškia, kad reikia branginti geras taut individualias savybes. vairi taut skirtumai, anot jo, labai gerai gali pataarnauti bendrajam žmonijos tikslui. Jis nenori, kad b t , naikinami geri taut papro iai ir vairios gyvenimo formos, jeigu tik jos nekludo Dievo garbinimo⁵.

Viduriniais amžiais mes turime šalia kit Tomo Akvinie io autoritetingus nevienoje vietoje jo raštuose sutinkamus nurodymus, kaip labai reikia branginti savo t vyn ir savo taut ⁶.

Aiškliai visa plotme mes turime išd styt Bažny ios teigiam t vyn s, tautos reikalais uolaus susir pinimo vertinim magistralin se enciklikose, ypa iai Leono XIII, Pijaus X ir Pijaus XI. Antai Leonas XIII savo enciklikoje Sapientiae christianae (1890) štai k sako: „jau prigimties statymas mums liepia ypa iai reikšti meil ir atsidavim tam kraštui, kuriame mes esame gim ir užauginti, ir tai iki tokiam laipsniui, kad geras pilietis turi nesibijoti n mirties d l t vyn s“... Toje pa ioje enciklikoje kitoje vietoje jis rašo: „antgamtin Bažny ios meil ir prigimtoji t vyn s meil iš to paties amžinojo principo turi savo kilm . Abidvi tos meil s turi savo K - r ju ir pirm ja priežastimi Diev . Iš ia išeina, kad tarp t vyn s meil s ir šventos Bažny ios negali b ti jokio priešingumo ir nesutikimo. . .“ Panašiai Leonas XIII ir kitose enciklikose aiškiai ir energingai pabr žia t vyn s, tautos meil s, tautai savo j g paaukojimo reikal (ypa iai Diuturnum illud 1881, Immortale Dei 1885).

4.

Katalik Bažny ios mokslo ir autoriteto atstovai nesitenkina apskritai primin katalikams privalom t vyn s, tautos meil , bet jie palie ia ir vairias tautos reikal sritis, kuriomis mus ragina, kaip tinka geriems krikščionims ir patriotams, rimtai susir pinti ir t susir pinim pareikšti uoliais darbais.

Leonas XIII, antai, savo enciklikos Diuturnum illud (1881), Immortale Dei (1885), Libertas christiana (1888), Sapientiae christianae (1890) nurodo, kaip mes turime nusistatyti teisingas paži ras valstyb s gyvenimo id - jinius principus, kuriais turi b ti tvarkomas valstyb s gyvenimas. Rerum novarum tai monumentalinis Leono XIII raštas apie susiorientavim socialiniame klausime. Pijus XI yra dav s ilgose enciklikose pla i nurody-

⁵ Ž. Sermo 81, 8, 9; Sermo 80, 8; De Civ. Dei II, 29; ten pat IV 15; ten pat XIX, 16, ten pat XIX, 17.

⁶ Ž. Summa theol. II, II, 2. 101, a. 1; II, 2. E. 101 a. 3 ad 1; 2. E. 101 a. 4; Summa th. I q. 60. a. 5; II, II q. 26, a. 7, 8; S. theol. II, II 280.

m , kaip turi b ti tvarkomas šeimos gyvenimas, kaip turi b ti rišamas darbinink ir darbdavi santyki klausimas, kaip reikia ži r ti jaunuomen s aukl jim , kaip reikia reaguoti prieš neteising valstyb s kludym naudingo katalik organizacij darbo.

5.

Labai nauding ir taut gerovei darb atlieka Bažny ios atstovai stiprindami tautose religin bei dorin gyvenim . Juk taut reikal eil je religijos bei doros reikalai turi svarbiausi viet .

6.

sakmi Bažny ios autoritet bendroje formoje daryt pareiškim apie tai, kad tautos turi r pintis tur ti savo valstyb , mes nerandame. Ir suprantama, nes, kad tauta gal t tur ti savo valstyb , reikia, kad ji b t pribrendusi prie savarankiško politinio gyvenimo ir kad savarankiškos valstyb s k rimui b t reikiamos s lygos. Taigi ia negali b ti skelbiam pareigojim bendra forma. Katalik Bažny ios atstovai betgi visur, kur tik susik r savarankiškos valstyb s, pareišk džiaugsm , kad suk rusios tas valstybes tautos realizavo savo prigimtines teises, ir jie r pinosi visaip pad ti naujiems savarankiško politinio gyvenimo organizmams. vairi taut dvasiškija daug kur pirmose eil se dalyvavo atgimstan ios tautos darbuose ir daug yra prisid jusi prie energingo t vyn s nepriklausomojo gyvenimo. Toks kardinolas Mercier, gindamas savo t vyn s ir savosios valstyb s reikalus, yra nusipeln s didžiausi pagarb visame kult ringame pasaulyje.

Bet katalik Bažny ios mokslas visada aiškiai skelb priederm branginti valstyb , reikšti ištikimyb savo valstybei ir priederm klausyti teis tos valdžios, teis t statym . Tai, žinoma, tinka ir savosios valstyb s atžvilgiu. Kristus yra sak s atiduoti, kas ciesoriaus, ciesoriui (Mork. XII, 14—17). Šv. Petras apaštalas reikalauja valdžios organams reikšti paklusnum (I Petr. II, 13). Žinomi išsireiškimai šv. Povilo, kad valdžia yra iš Dievo, kad kas priešinasi valdžiai, tas priešinasi Dievo nustatymui (Rom. 13, 2 ..). Paklusnum , lojalum valstybei ir valdžiai visuose jos teisinguose ir teis tuose reikalavimuose visada aiškiai ir sakmiai skelb Bažny ios atstovai. Tas tradicinis Bažny ios skelbiamas mokslas taip yra visiems žinomas, kad n ra reikalo apie j pla iau ia kalb ti. Pla iausiai autoriteting Bažny ios moksl šiuo klausimu yra d st s Leonas XIII savo enciklikose Diuturnum illud. Sapientiae christianae, Immortale Dei.

III.

Dabar tenka paži r ti, kokie dažniau reiškiasi nesusipratimai d l krikš ionyb s pozicijos patriotizmo, tautiškumo atžvilgiu, kokie dažniau

pasitaiko Katalik Bažnyiai priekaištai dėl jos santykių su tauta, tautos, valstybės reikalavimams, ir ypač svarbu panagrinti dažniau pasitaikančius ypač šiais laikais nesusipratimus tarp tautų, kurie yra gyvai susirpinę religijos reikalais ir tarp tautų, kurie sakosi didžiai esantys susirpinę tautai bei valstybės reikalais, ir suprasti tautų nesusipratimų priežastis.

1.

Seniau dažniau tekdavo nevienoje šalyje katalikams susidurti su priekaištu, kad jie, daugiau vertindami savo tautą, savo tautai nusideda pačius krikščionybės mokslui, kuris sako mylėti visus žmones, taigi visas tautas ir visą tautą. Bet tai lengva atsakyti, kad tauta, tautos meilė nėra aiški visam žmogui, visai tautai, bet tik pabrėžia šalia visiems privalomos artimos meilės, dar specialios meilės pareigojimą savo tautai, savo šeimai, savo tautai, savo tautos atžvilgiu. Šita didesnė savijautė meilė, normaliai santykiams tvarkantis, turėtų kaip tik prisidėti prie skamingesnio ir kitų atžvilgiu artimo meilės dorybės išugdymo.

Reikia betgi pripažinti, kad yra pasitaikęs kraštus, kur tauta meilė hipertrofiškai reiškiasi, dalimi ir katalikų tarpe, ir yra buvęs atsitikimas, kad vien ir kitas kraštus nekatalikai mokėjo išlaikyti žmoniškesnius tarpusavio tarptautinius santykius, negu tautas kraštus katalikai.

2.

Teisingai ne kartą yra daryta priekaištai katalikams ir vargingesniems sluoksniams reikalavimai. Pasinrūpinęs nepaisantios socialinės dabarties romantiškose svajonėse apie didį savo tautos praeitį ir entuziastiškai siekdamas tautos garbą ir didybą kitai tautai tarpe, o tuo tarpu nesistengdamas prisidėti prie žmoniškesnio gyvenimo ir pragyvenimo sąlygų sudarymo neturtingesniems savo tautiečiams masinėje tautos viduje, kai kurių šalių ir katalikai yra tokiu būdu sukarikatūrinę ir tautai meilę ir afišuojamą tautiškumą.

Bet tai kalta ne krikščioniškojo mokslo doktrina, tik nusižengiantis jai tam mokslui tikintieji.

Tauta meilė ir tautos meilė gali ir per defectum ir per excessum būti iškreipta ir ne vieno kataliko praktiniame gyvenime ir veikime.

3.

Bet daug dažniau tenka dabar išgirsti priekaištus katalikų, kad jos mokslas esantis priešingas tautai, tautos, tautininkų valstybės interesams. Priekaištai tie, kaip matysime, eina ypač iš šių priežasčių: iš katalikų mokslo šiais klausimais nepažinimo, iš klaidingo išvadų darymo, iš nevykusio elgimosi šioje srityje kai kurių katalikų, iš klaidingo tautai, tautos ir tautininkų valstybės supratimo.

a) Pasitaiko dar vis priekaišt d l katalik mokslo universalumo, d l Katalik Bažny ios internacionalumo, d l duodam katalikams direktyv iš už t vyn s rib esan io katalikyb s centro. šituos priekaištus pasitenkinsime ia trumpai atsak . Katalikyb s mokslo universalumas nereiškia kokio tautinius individualumus niveliuojan io uniformiškumo, bet tik tai, kad katalikyb s mokslas yra skiriamas visiems laikams ir visoms tautoms. Katalik Bažny ios internacionalumas reiškia, kad katalik religija n ra tik vienai tautai, kad ji yra tarptautinis reiškinys. Bet ji galima vadinti tam tikra prasme ir anttautine d l jos galutinio autoriteto pagrindo Dievuje ir tam tikra prasme tautine, b tent, kad ji tinka ir skirta kiekvienos tautos išganymo reikalui. Savaime suprantama, kad katalikyb s centras negali b ti kokios nors tautos specifiškas tautinis reikalas; jis turi b ti nepriklausomas nuo bet koki tautini autoritet , nes tik tokiu b du gali tinkamai išpildyti savo universalin ir tarptautin , visoms tautoms skirt misij .

b) Daroma neretai priekaištas, kad katalikyb daugiau vertindama antgamtiškum , antgamtinius dalykus vis pirma d mes kreipdama, tuo pa iu, girdi, mažina, slopina tikin i j susir pinim prigimtaisiais tautos, t vyn s ir tautin s valstyb s reikalais. Šito priekaišto darytojai, matyti, n ra susipažin su katalikiškosios doktrinos poži riu, kur taip vaizdžiai ir energingai išreiškia Tomas Akviniėtis: Gratia non destruit, sed perficit naturam... Krikš ionyb s mokslu, antgamtiškumas prigimties tvarkos ne tik neardo, bet j stiprina, tobulina. Didesnis antgamtiškumo vertinimas, krikš ionyb s mokslu, turi žmogaus sieloje padidinti, patobulinti ir Dievo nustatytos prigimtos tvarkos vertinim . Antgamtiška Dievo ir artimo mei l turi antgamtiška šviesa ir j ga patobulinti ir sustiprinti ir t vyn s bei tautos meil ir jos reikalais susir pinim .

c) Dažnai reiškiamas baim s, kad krikš ionims r pi, girdi, vien tik Dievas, o viskas kita tik d l Dievo ir Dievuje. Tat atrodo, kad tikintiesiems turi, girdi, b ti nesvarbu šiaip ar kitaip vyks t vyn s ir tautos reikalai, ir iš krikš ionyb s poži rio nes matyti, kam reikia sielotis tautos reikal pažanga, tautos garbe ir didybe.

ia reikia v l priminti, kad krikš ionyb s mokslu Dievas ir apreiškim duodamas prigimties neardo, prigimtin s tvarkos nenaikina, bet j tobulina, stiprina. Taigi t vyn s, tautos, tautin s valstyb s, kaip prigimtin s Dievo nustatytos tvarkos dalykai ne tik negali b ti pagal krikš ioni moksl nevertinami, bet, priešingai, tik dar daugiau branginami ir uoliau r pinami.

Katalik teolog mokslu, dorin je tvarkoje yra daugyb dorini santyki , daugyb dorybi , tarp kuri yra organiška santvarka. Doryb s nevisos yra lygios vert s atžvilgiu. Svarbiausia iš vis yra Dievo meil . Bet

ir dorybi srityje, katalik teolog mokslu, viršesn doryb nestelbia, ne-trukdo žemesn s, bet j stiprina, tobulina.

Visi daiktai, visi dalykai turi santyki tarp sav s ir su visatos K r ju —Dievu. Šitame klausime labai yra svarb s šie Tomo Akvinie io aiškini-mai: „in referendo res ad finem invenitur unus finis omnibus communis, qui est ultimus finis; sed inveniuntur diversi fines proprii secundum diversi-tatem entium. Bonum enim invenitur in rebus secundum duplicem ordi-nem. . . , scilicet secundum ordinem unius rei ad rem aliam, qui ordo si-milis est ordini, quem, partes exercitus ad invicem habent; et alius est ordo rerum ad finem ultimum, qui scilicet est similis ordini exercitus ad bonum ducis. Et quia res referuntur in finem ultimum communem mediante fine proprio, ideo secundum diversitatem finis proprii efficitur diversa relatio rerum ad finem ultimum. Sic ergo dicendum est, quod sicut rerum omnium unus est finis ultimus, scilicet Deus, ita et voluntatum omnium, est unus ul-timus finis, scilicet Deus. Nihilominus tamen sunt alii fines proximi; et si secundum illos fines servetur debita relatio voluntatis in finem ultimum, erit recta voluntas; si autem non, erit perversa⁷...

Trumpai tai išreiškiama paprastai šitokiu sakiniu: Nec potest esse debita relatio alicuius rei ad finem ultimum nisi mediante fine, qui suo ge-neri debetur⁸. . . (qui est proprius naturae illi)⁹.

Taigi ir t vyn s, tautos reikalai bus gerai Dievo atžvilgiu tvarkomi, kai j tvarkyme bus ži rima t vyn s, tautos prigimties, j verting ypatybi , reikal .

Kaip vis prigimties dalyk ir reikal , taip ir t vyn s, tautos, tautin s valstyb s reikal supratimas gali b ti didesnis ar mažesnis; tie reikalai ga-li keistis, j pažinimas gali pl totis. Tikintieji tad privalo ia ži r ti, kad tuos reikalus tinkamai suprast ir neapsileist j r pinime.

Per tikin i j ia nesusipratim ir apsileidim gali kartais daug nu-kent ti t vyn s, tautos reikalai. ia, žinoma, ne bus kaltas krikš ionyb s mokslas, bet tik to mokslo netik sek jai.

Krikš ionyb s mokslas neduoda smulkesni sakmi nurodym , kaip vairi dorybi srityse besikei ian iose s lygose reikia elgtis. ia patys tikintieji privalo susirasti deramo elgesio takus. Gali ia pasitaikyti ir in-culpabilis ignorantia, kai mas s n ra pribrendusios susiorientuoti tuose reikaluose, ypa iai esant komplikutesn ms aplinkyb ms.

d) Daromas dabar vienur kitur neretai priekaištas, kad Katalik Baž-ny ia skaldo tautin vienyb , nederindama religini reikal su visos tautos reikalais, b tent, nepalenkdamo religini reikal visos tautos reikal visu-mai, valstyb s atstovaujamai. Katalik Bažny ios mokslas skelbia, kad

⁷ In sent. X. II dis. 38. q. 1, a. X. c.

⁸ Visur pabraukimai mano. Autorius.

⁹ In 1. sent. II dist. 38, q. X, a. 2. c.

ir Bažnyia ir valstyb savo srityse yra nepriklausomos, bet privalo sutariamai darbuotis, tur damos reikalo su tais paiais žmonimis. Kai jos yra viena nuo kitos nepriklausomos, tai pageidaujamas sutarimas j veikime negali reikšti Bažnyios pasidavim diriguoti valstyb s valdžiai. Bažnyia ia laikosi Kristaus pasakymo, kas ciesoriaus ciesoriui, kas Dievo Dievui. Bažnyia ia laikosi Kristaus sakymo išlaikyti ištikimiai Jo moksl , prizadant Jam jai pagalb iki pasaulio pabaigos, taip, kad pragaro galyb s jos nenugal t . Bažnyia i visada ia privalomi apaštal žodžiai, kad daugiau reikia klausyti Dievo negu žmoni . Valstyb s, nors turi skirting srit nuo Bažnyios ir yra nuo jos nepriklausomos, tai betgi n ra jos nepriklausomos nuo Dievo. Dievo valdžia siekia plaiau negu Bažnyios valia. Šv. Petras ir Povilas apaštalai savo laiškuose skelbia, kad kiekviena valdžia yra iš Dievo, kad valdovai yra ministrai Dei, yra Dievo tarnai. Taigi valstyb s ir valstybi valdovai privalo atsižvelgti pareikštus Dievo nurodymus ir apreiškime duotus ir prigimties knygoje išskaitomus, b tent, Dievo nustatyt žmoni santykiams dorovin tvark .

Tarp vairi tautos reikal yra ir religiniai bei doriniai ir jie, žinoma, savo verte yra aukštesni už visus kitus. Religini bei dorini reikal didesnis vertingumas, kaip mat me, kit reikal nestelbia, bet turi pad ti uoliau juos atlikti. Kai religiniai bei doriniai reikalai priklauso Bažnyios tvarkymo sri iai, tai, žinoma, juos saviškai neturi teis s tvarkyti valstyb s valdžia.

Valstyb s sritis, taigi ir valstyb s valdžios kompetencija tokiu b du neapima vis tautos reikal sri i .

Bet ne tik Bažnyia, bet ir daugiau yra, kas tautoje turi teisi ir reikal nepriklausomai nuo valstyb s ir nuo valstyb s valdžios. Yra asmens teisi ir reikal , kuri valstyb neturi teis s neigti ir kur valstyb s valdžia neturi moralin s teis s kištis. Yra šeimos teisi , kuri valstyb neturi moralin s galios keisti. Leono XIII, ypa iai enciklikoje Rerum novarum ir Pijaus XI enciklikoje Quadragesimo anno yra aiškiai autoritetingai skelbiama. kad tuose dalykuose, kur atskiri asmens ir vairios pilie i kuriamos naudingos organizacijos išsigali tinkamai savo darbus varyti, tai t darb neprivalo imtis valstyb . Jos priederm yra reikale tuose dalykuose atskiriems asmenims pad ti, bet ne j tuos darbus drausti, trukdyti ar jiems paraleliai kokius ia savo darbus prad ti. Valstyb s ia turi tik subsidiarin funkcij . Šit paži r Pijus XI enciklikoje Quadragesimo anno skelbia esant nesugriaunam svarb j visuomen s filosofijos princip , kur valstyb privalo lojaliai respektuoti.

Atskiros organizacijos, kurias pilie iai steigia vairiems naudingiems reikalams, turi iš to paties pagrindo, kaip ir valstyb , gyvenimo teis , b tent iš Dievo, kaip prigimtosios tvarkos K r jo. Ne iš valstyb s galiojimo tad tos organizacijos turi egzistavimo teis ; valstyb neturi teis s neleisti

joms kurtis ir veikti. Toks yra šituose dalykuose sakmus Leono XIII ir Pijaus XI enciklik mokslas.

Bažny ios atstovai ta proga pareiškia, kad valstyb gal s geriau atlikti savo uždavinius, kai ji nesiskverbs ne savo srit , kai nesiims ne savo darb . Šitas Bažny ios atstov mokslas yra labai svarbus, nes jis neša daug šviesos t vyn s, tautos, valstyb s reikal ir j santyki supratim ir persergi nuo pragaišting ia klaid , kurios, deja, šiais laikais labai kenkia nevienos tautos gerovei.

e) Kas ia pasakyta prieš valstyb s kompetencijos nenat ral išpl tim , tai tinka ir prieš kiekvien etatizm , prieš kiekvien totalin valstyb , kuri nori totališkai valdyti, saviškai tvarkyti visas žmogaus ir tautos gyvenimo sritis.

Kelet žodži noriu ia dar tarti specialiai apie rasin valstyb . Katalik Bažny ios mokslu, nieko negalima tur ti prieš saugojim ger ras s savybi , prieš ras s sveikatingumu, išlaikymu susir pinim . Kitas dalykas, kai ras , kraujo grynumas, tam tikra ras , pav., nordiška vokie i ras , pastatoma nelygstama, didžiausia vertybe ir iš jos viskas vertinama. Krikščionis negali pripažinti kitokios vertybi tvarkos, kaip tik galutinai remiamos Dievu, bet ne rase. Taigi ir rasiniu poži riu pagr sta valstyb neturi moralin s teis s nei griauti atskiro asmens s žin s teisi , nei šeimos pagrind , nei Bažny ios autoriteto, nei vairi nauding organizacij prigimtini teisi .

4.

Kaip jau min jau, nesusipratimai tarp t , kurie sakosi es ypa iai susir pin t vyn s, tautos reikalais ir tarp t , kurie gyvai vertina krikščioni religijos reikalus, dažniausiai kyla iš nepakankamo pažinimo krikščioniskosios doktrinos šiuo atžvilgiu nurodym , o taip pat iš klaidingo supratimo t vyn s, tautos ir valstyb s reikal ir santyki t reikal r pinime.

Nemaža progos tiems nesusipratimams atsirasti duoda ir tikin i j nesusipratimas, arba menkas tautini reikal supratimas ir t reikal srietyje neretai apsileidimas ir nevyk s t reikal atlikimas.

Be galo bus daug patarnauta t vynei, kai t vyn s ir tautos bei valstyb s reikalai bus r pinami, gerai pasistengus juos suprasti, pasinaudojus Bažny ios mokslo atstov teigiamais nurodymais ir vairi taut teigiamais patyrimais ir rimtais pavyzdžiais, ir reikiamai sigilinus m s tautos istorij , jos psichologij , jos dabartin pad t .

Negana tik nusimanyti, kad esi lietuvis, reikia, kad b tum doriškai švarus, taurus, religiškai susiprat s, suprant s didel valstyb s vert , jos uždavinius, jos funkcijas, jos kompetencijos ribas. Kad tautos organizmas b t sveikas, kad jis tobul t visa visuma, reikia, kad visi taut su-

darantieji elementai b t sveiki, vienas kito nepažeidžiami, vienas su kitu susiderin .

Tiesiai reikia pasakyti, kad t vyn s, tautos reikal pad tis gera bus tik tada, kai netur s kuo nusisk sti ir atskiras asmuo ir d l savo teisi ir d l savo gyvenimo s lyg , kai šeimos židiniai bus sveiki ir laimingi, kai religiniai bei doriniai reikalai bus lemtai atliekami, kai valstyb s darbas eis tinkama vaga, negriebdamas plot , kurie jam nepriklauso ir neapleisdamas t uždaviniai , kuriuose jis yra kompetentingas, kai visuomen je klest s vairios naudingos organizacijos, kai santykiai su kitomis tautomis bus remiami visur teisingumu ir kilniu žmogiškumu. Šitai visa eina sveikai suprastos t vyn s, tautos meil s turin . Šitaip galima trumpai aptarti tikro patriotizmo, tikro tautiškumo uždavinius, r pes ius ir siekimus.

T tikr pilnutin patriotizm , t tikr nesužeist tautiškum mes privalome reikšti savo gyvenimo darbuose ir visomis išgal mis kelti m s tautieiuose. Tuo b du b sime tvarkoje ir su tikrai suprastos tautyb s reikalais ir su krikš ionyb s mokslo reikalavimais, atliksime tinkamai savo pareigas ir Dievui ir T vynei.

LITERAT RA.

- St. Dunin-Borkowski, S. J., Rings um den Nationalismus. Sud tiniame veikale „Katholische Staatslehre und Volksdeutsche Politik“ herausgegeben von Dr. G. J. Ebers, Freiburg i. Br. 1929.
J. Mausbach, Nationalismus und christlicher Universalismus, jo veikale „Aus katholische Ideenwelt“, Münster i. W. 1921.
- J. V., Ducatillon, Le vrai et le faux patriotisme, Paris (Spes) 1933.
- C. Gröber, Kirche, Vaterland und Vaterlandsliebe, Freiburg i. Br. 1935.
- E. Schlund, Katholizismus und Vaterland, München 31925.
- A. Rademacher, Die Vaterlandsliebe nach Wesen, Recht und Würde. Eine sozialphilosophische Studie, Köln 1915.
- J. Folliet, Morale internationale, Paris (Bloud) 1935.
- C. Gröber, Nationalkirche? Ein aufklärendes Wort zur Wahrung des konfessionellen Friedens. Freiburg i. Br. 1935.
- Du Plessis de Grenodan, Patrie. Studija išspausdinta „Dictionnaire Apologétique de la Foi Catholique“. Paris (Beauchesne) 1926.
- J. Nötges S. J., Nationalsozialismus und Katholizismus, Köln 1931.
- A. Stonner, Nationale Erziehung und Religionsunterricht. Regensburg 1934.
- Vausard, Enquête sur le nationalisme, Paris (Spes).
- R. Michels, Zur historischen Analyse des Patriotismus. Studija, išspausdinta „Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik“ in Verbindung mit Werner Sombart und Max Weber, herausgegeben von Edgar Jaffé, 36. Band, 14-43 ir 394-449. Tübingen 1913.